

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת ויקרא - שיר השירים תשפ"ג | גליון מס' 388

בסתם מנחה לא היתה נוהגת תנופה, כי אם במנחות שפירש בהם הפסוק, (עיין מנחות ס.). וממילא, אין כאן כל קושיה. כי דווקא על שני קרבנות אלו, זבח ומנחה, אמר רב כהנא, שלא יוכל עוונם של בית עלי להתכפר בהם. אבל בקרבנות אחרים, אשר יש בסמיכתם וידוי ותפילה, ודאי שיתכפר.

(זרע שמשון פרשת ויקרא, מאמר ה)

שיר השירים

לריח שמניך טובים. (שיר השירים א ג).

רבי ינאי בריה דרבי שמעון, כל המצוות שעשו האבות לפניך, ריחות היו. אבל אנו, שמן תורק שמך. רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה. (שיר השירים רבה א ט)

המשיל המדרש, את מצוותיהם של האבות, כריח. ומשמע, ריח בלי טעם. ביאור הדבר, משום שעדיין לא ניתנה להם התורה. וכבר אמרו חז"ל, (ויקרא רבה ל יב), 'מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל, יש מי שיש בהם מצוות ואין בהם תורה'.

והנה, עצם הדבר שהמצוות מכונות ריח, יש לנו ליתן בו טעם הגון. עוד צריך ביאור, מה שמצאנו ששכרם של הצדיקים לעתיד לבוא, קשור אף הוא בריח. מור, בשמים, טורי דאפרסמונא דכיא, (ראה תענית כה).

ויש לומר, על פי מה שמצאנו בגמרא (שבת פו:), כי הדאגה והטרדה של בני ישראל, מחמת העול של קיום המצוות, גורמת לריח רע בגופם. אשר על כן, בא שכרם במידה כנגד מידה, שיינהו לעתיד לבוא מריחות טובים. ומהאי טעמא גופא, מכונים המצוות ריחות. לרמוז על הריח הטוב, שיקבלו כשכר עבורן.

וסמך את ידו על ראש קרבנו. (ויקרא ג ח)

ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם, (שמואל א' ג יז). רב כהנא אמר, אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם. בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בתפילה. (וישלמי ראש השנה, פסק ב הלכה ט)

הקשה בספר 'עשרה מאמרות' (מאמר חיקור הדין, פרקים כב כג), הלא עם כל זבח ומנחה, ישנם גם תפילה וידוי, אשר בלעדיהם לא יעלה הקרבן לרצון. מדוע אם כן, לא יתכפר עוונם של בית עלי, בזבח ובמנחה.

ויש לומר, כי הנה הווידי והתפילה בהבאת הקרבנות, היו בשעת הסמיכה. וכבר פסק הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות (פרק ג הלכה יב), 'אם לא סמך כיפר, שהסמיכה אינה מעכבת. אלא שמעלה עליו כאילו לא כיפר'.

לפי זה יתכן, כי את הדבר הזה עצמו, ביקש רב כהנא להשמיענו. שלא די להם לבית עלי בזבח ובמנחה, ללא סמיכה. כי עוונם שלהם לא יכופר כלל וכלל, ללא וידוי ותפילה. אבל אין הכי נמי, אם וכאשר יסמכו על קרבנותיהם, יתוודו ויתפללו, ודאי שיכופר עוונם.

עוד יש לומר, כי אליבא דאמת, אין כאן קושיה כלל ועיקר. כי בלשון הפסוק, הלא הוזכרו זבח ומנחה. והנה סתם זבח היינו קרבן שלמים, כידוע. ובסמיכה של קרבן שלמים, לא נאמרו וידוי ותפילה, כי אם דברי שבח ותודה.

וכמו בשלמים, גם בקרבן מנחה לא היתה סמיכה. ואף שבמנחות היתה תנופה, אשר אף היא כמו תפילה, לעצור רוחות וטללים רעים. מכל מקום,

וכן מצאנו בקרבן העוף, שנאמר בו (ויקרא א יז), 'אשה ריח ניחוח'. ואף שאין ריח מאוס יותר מריחה של נוצה הנשרפת (ויקרא רבה א יז), מכל מקום, קורוהו הפסוק 'ריח ניחוח', על שם שכרה של המצווה, שיהיה ריח טוב ומשובח.

מאותו הטעם, בשעת מתן תורה, 'כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, נתמלא כל העולם כולו בשמים', (שבת פח:). זאת, כדי לרמוז להם לבני ישראל, כי הגם שבעולם הזה, ייגרם סירחון בגופם, מחמת דאגת וטרדת המצוות, מכל מקום לעתיד לבוא, יקבלו בשכרם הרי בשמים.

מאידך, זה לעומת זה, הרשעים אשר לא קיימו מצוות ולא הסריח גופם בעולם הזה, ייענשו בגיהנום, בסירחון של אש, גופרית וצואה רותחת.

(זרע שמשון שיר השירים, מאמר ב)

~~~~~

עד שהמלך במסיבו (- בחופתו) נרדי נתן ריחו. (- עזב ריחו הטוב לאחרים). (שיר השירים א, יב)

אמר עולא, עלובה (- הצופה) כלה מזנה בתוך חופתה. כישראל, שכשעמדו בתוך סיני, עשו את העגל. אמר רב, ועדיין חביבותא היא גבן. אף על פי שהמקרא מספר בגנותנו, הראה לנו לשון חיבה, מדלא כתיב הסריח. (שבת פח: וכפ"י)

יש לדקדק, מנין לנו לומר שאכן הסריח ריחם, עד שהיה מתאים יותר לומר, נרדי הסריח ריחו. אולי עזב אותם הריח הטוב, אך לא בא במקומו ריח רע. עוד יש להעיר, בלשונו של רב, ועדיין חביבותא היא גבן. מדוע לא אמר, חביבותא היא גביהו, כלפי אותו הדור שחטאו בעגל.

ויש לבאר, על פי מה שאומרת הגמרא (שבת קמו.), 'ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן'. כי הריח הטוב, סילק לגמרי את זוהמת הנחש וריחו הרע. בנוסף, פסקו מהם אז, גם המיתה ויצר הרע. (ראה בדברי רבינו, בפרשת יתרו מאמר יג, שמבאר כי המיתה והזוהמא קשורים זה בזה). והנה, כאשר חטאו ישראל בעגל, הלא חזרו יצר הרע והמיתה למקומם. כיון שכן, לכאורה

היה מן הדין, כי יחד עם, תחזור למקומה גם הזוהמא.

אך באמת, לא חזרה הזוהמא הראשונה למקומה. ומדוע, כי בשעת מתן תורה, הלא היו נוכחות כל נפשות ישראל, גם של הדורות הבאים, (שבת שם). וכאשר פסקה הזוהמא, פסקה מכולם. אולם, כאשר חטאו ישראל בעגל, לא חטא אלא אותו הדור, ולא השתתפו עמו נפשותיהן של כל הדורות. מסיבה זו, לא חזרה הזוהמא הראשונה. כדי שלא יזדהמו נפשותיהן של הדורות הבאים, אשר לא חטאו בעגל.

מעתה, יובנו דברי הגמרא הפלא ופלא. כי באמת הדין נותן, שהיה צריך להסריח ריחם. אלא אחר ונתרה חביבותא גבן, היינו דורותינו אשר לא חטאו בעגל, לכן נרדי נתן ריחו. הוא אומנם עזב את ריחו הטוב, אך לא הביא ריח רע של זוהמא במקומו.

~

עוד יש לבאר דברי הגמרא הנ"ל, בדרך דרוש. על פי מחלוקתם של אביי ורבא (עבודה זרה טו.), ביין שהחל להתקלקל, אשר טעמו עדיין כשל יין, אך ריחו כשל חומץ. אביי סובר, שדינו כחומץ. ואילו לפי רבא, הוא עדיין נחשב כיון. וכתבו התוספות (שם ד"ה ורבא), כי ההלכה כמו רבא ולכן, מותר לקדש על יין כזה.

והנה בני ישראל, כאשר חטאו בעגל, לא היו ראויים לאותו מעשה. ולא חטאו, אלא כדי להורות תשובה לרבים, (עבודה זרה ד:). נמצא כי הם נמשלים אומנם, כמי שריחם חומץ, שהרי בפועל עשו את העגל. אך טעמם שהוא העיקר, נמשל כטעם היין, שהרי לא היו ראויים לאותו מעשה.

לכן לא אמר הפסוק, נרדי הסריח ריחו. משום שלא הסריחו בטעמם, אלא בריחם שאין הוא העיקר. וממילא, גם אהבתו של השי"ת אליהם נשארה, כי טעמם לא נפגם. זהו איפה מה שאומר רב, 'עדיין חביבותא היא גבן'. כי ממה שמגלה הפסוק, שנרדי רק נתן ריחו ולא הסריח טעמו, מוכח, שהעיקר לא נפגם ועדיין, ונתרה בעינה חביבותו של ה' כלפינו.

(שם)

